

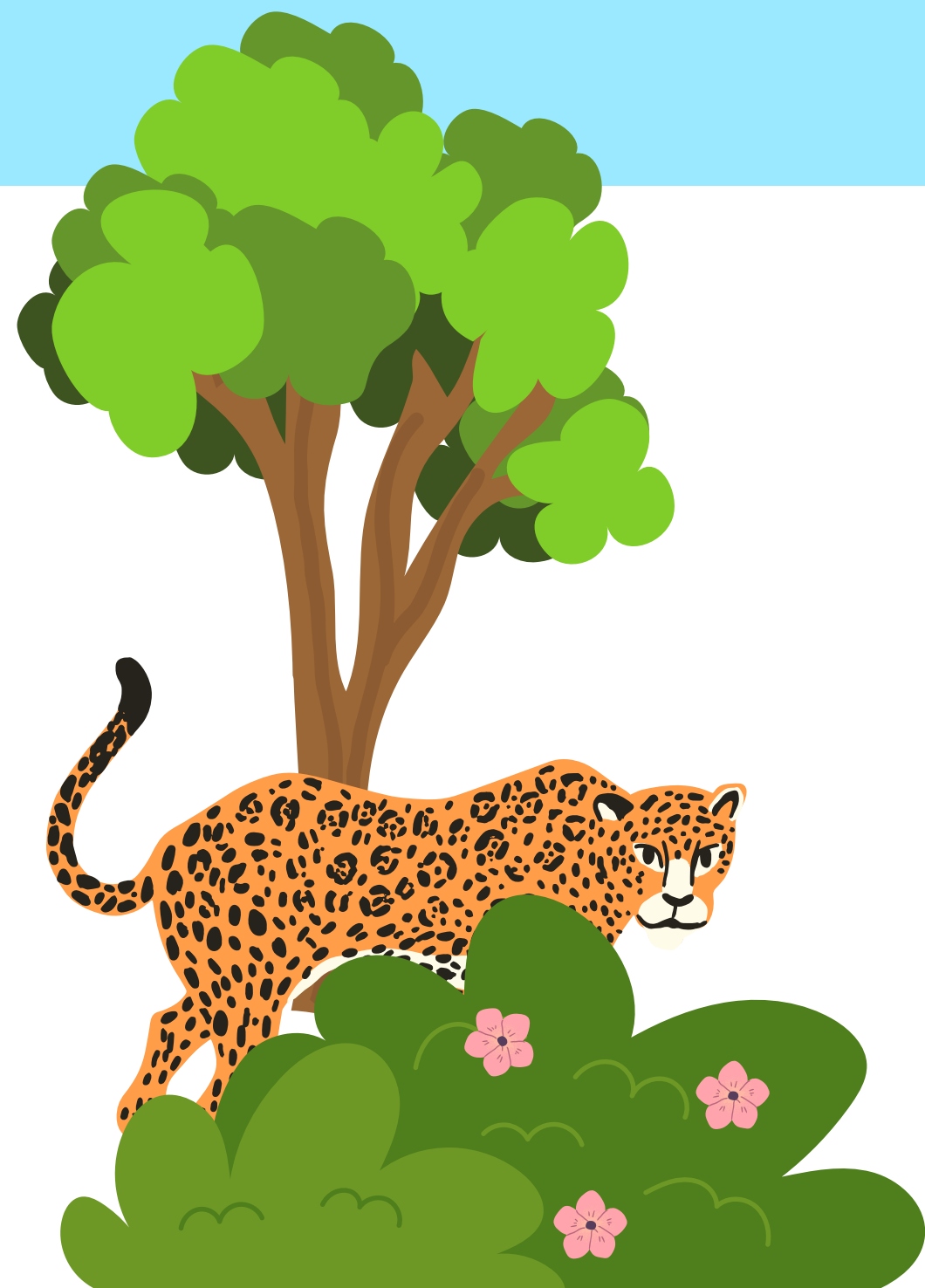
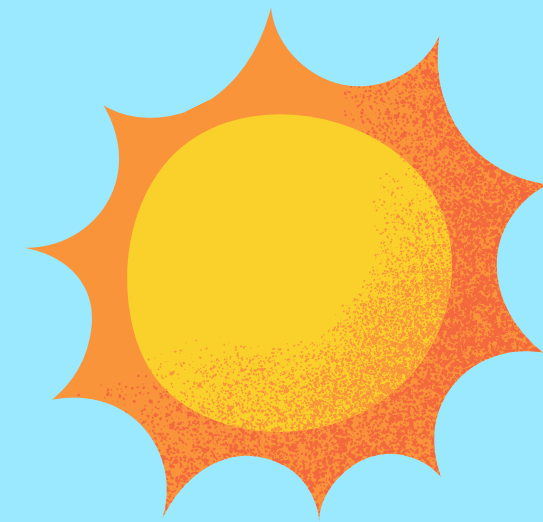
บทเรียนที่

11

การปฐมพยาบาล

สาระการเรียนรู้

1. | ความหมายและความสำคัญของการปฐมพยาบาล
2. | การปฐมพยาบาลผู้ป่วยประเภทต่าง ๆ

1

ความหมายและความสำคัญ ของการปฐมพยาบาล

การปฐมพยาบาล (First Aid) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ จากอุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วย เพื่อบรรเทาความเจ็บปวดหรือลดอันตรายร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ป่วย ก่อนนำส่งแพทย์ และทำการรักษาตามขั้นตอนต่อไป

การปฐมพยาบาล ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการช่วยชีวิตผู้ป่วยก่อนส่งถึงแพทย์ อีกทั้งช่วยบรรเทาความเจ็บปวด ทรมาน และป้องกันการลุกลามของอาการ การปฐมพยาบาลจึงต้องกระทำทันทีในที่เกิดเหตุ โดยอาศัยผู้มีความรู้ด้านการปฐมพยาบาล เพราะหากผู้ปฐมพยาบาลขาดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อผู้ป่วย

2

การปฐมพยาบาลผู้ป่วยประเภทต่าง ๆ

เป็นลม

สาเหตุ

1. ร่างกายอ่อนเพลียมากเกินไป
2. ขาดอากาศบริสุทธิ์
3. สภาพอารมณ์

อาการ หมดสติ เวียนศีรษะ ใจสั่น หน้าซีด มือเย็น เหงื่อออกตามฝ่ามือ ฝ่าเท้า และหน้าผาก ชีพจรเต้นเร็ว
อาการเหล่านี้อาจทำให้หมดสติได้

การปฐมพยาบาล

1. ให้อนราบอยู่ในที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก เพื่อให้ได้รับอากาศบริสุทธิ์
2. พัดโบกลมให้ผู้ป่วยและห้ามคนมุงดู
3. ใหยากระตุ้น เช่น ยาดม

ช็อก

สาเหตุ

1. เกิดจากร่างกายเสียเลือดหรือน้ำมากเกินไป
2. เกิดจากร่างกายขาดออกซิเจน
3. เกิดจากสภาพอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง
ฉับพลัน
4. เกิดจากอาการแพ้สิ่งต่าง ๆ

การปฐมพยาบาล

1. ให้อุณหภูมิอบอุ่น ไม่หนาวเกินไป หากผู้ป่วยหายใจไม่สะดวก ต้องผายปอด
2. ถ้ามีบาดแผลต้องทำให้เรียบ
3. รักษาตามอาการ
4. รีบนำส่งโรงพยาบาล

อาการ เมื่อเกิดอาการช็อก ผู้ป่วยจะไม่สามารถทรงตัวยืนได้ จะมีอาการ คือ ชีพจรเต้นเร็วกว่า 100 ครั้ง/นาที ความดันโลหิตต่ำ หน้าซีดเขียว มือเย็น หิวน้ำ กล้ามเนื้ออ่อนกำลัง มีเหงื่อออก หายใจเร็ว ปัสสาวะบ่อย กระสับกระส่าย และระยะต่อไปจะมีอุณหภูมิของร่างกายต่ำกว่าปกติ ซึ่งอาการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ จะมีความรุนแรงมากขึ้นจนถึงขั้นหมดสติและเสียชีวิตได้

การเกิดบาดแผล

1. แผลซ้ำ
2. แผลแยก
 - 2.1 แผลถลอก มีเลือดออกเล็กน้อย
 - 2.2 แผลตัดที่เกิดจากของมีคม จะมีเลือดออกเยอะ
 - 2.3 แผลฉีกขาด เกิดจากวัตถุไม่มีคม
 - 2.4 แผลถูกแทง เกิดจากวัตถุปลายแหลม
 - 2.5 แผลถูกยิง

การปฐมพยาบาล

1. แผลถลอก ล้างด้วยน้ำสบู่และน้ำสะอาด ใส่ยาฆ่าเชื้อแล้วปิดด้วยผ้าสะอาด
2. แผลลึกที่มีเลือดออก จะต้องห้ามเลือดก่อน
3. บาดแผลทุกชนิด ควรฉีดยาป้องกันบาดทะยัก
4. บาดแผลไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก ใช้ความเย็นลดความเจ็บปวดบริเวณที่ถูกไฟไหม้ก่อนที่จะนำส่งแพทย์

การห้ามเลือด

เมื่อเกิดแผลด้วยสาเหตุต่าง ๆ ย่อมมีเลือดไหลออกจากร่างกาย หากเกิดมีอาการเลือดออก จากร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นอาการใดก็ตาม ก็จะต้องรู้จักวิธีการห้ามเลือดที่ถูกต้องวิธี โดยปกติแล้วร่างกายมีวิธีทำให้เลือดหยุดไหลได้ตามธรรมชาติ อยู่แล้ว คือ

1. การแข็งตัวของเลือด
2. ความดันโลหิตจะต่ำลง ทำให้กระแสเลือดไหลลง และเลือดมีโอกาที่จะแข็งตัวได้เอง

ในกรณีที่เลือดไม่หยุดไหลเองตาม 2 วิธีข้างต้น ก็จะต้องมีวิธีการห้ามเลือด ซึ่งมีหลายวิธี คือ

1. ใช้นิ้วกดลงบนบาดแผลหรือตรงที่มีเลือดออก
2. ใช้ผ้าหรือสำลีที่สะอาดกดลงบนแผล หรือใช้ผ้าพันแผลไว้
3. ใช้เครื่องรัด ซึ่งอาจจะเป็นเนคไท ผาเช็ดหนา ผาสะอาด
4. การกดเส้นเลือดแดงตามจุดต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถกระทำได้ทันที

การช่วยเหลือคนตกน้ำ

1. ในกรณีที่เราเองว่ายน้ำไม่เป็น

- 1.1 ยื่นวัตถุสิ่งของที่มีความยาวไปให้ผู้ที่กำลังจะจมน้ำแล้วดึงเขาหาฝั่ง
- 1.2 ถ้าหากมีเรือ ให้นำออกไปช่วย ซึ่งเป็นวิธีที่ดีและจะช่วยให้เกิดความปลอดภัยทั้ง 2 ฝ่าย
- 1.3 หากมีวัตถุต่าง ๆ ที่ลอยน้ำได้ ก็โยนลงไปในเกาะ กอนจะลากเขาสู่ง
- 1.4 ใช้เสื้อผาหรือเชือก โดยโยนปลายข้างหนึ่งลงไปในผู้จะจมน้ำจับแล้วลากเขาฝั่ง

2. ในกรณีที่ผู้ตกน้ำว่ายน้ำเป็น ก็อาจจะลงไปช่วยได้ แต่ทั้งนี้จะต้องระวังในการเข้าไปหาผู้จมน้ำ เพราะอาจจะถูกกอดคอเนื่องจากความตกใจ

การปฐมพยาบาล

1. ระบายปอด ซึ่งวิธีเป่าปากเป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุด แต่ผู้ที่ปฐมพยาบาลจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ หรือผ่านการฝึกฝนมาก่อน
2. ถ้าหัวใจหยุดเต้น ต้องนวดหัวใจไปพร้อม ๆ กัน
3. ต้องพยายามเอาน้ำออกจากปอดของผู้ป่วยให้เร็ว
4. หากระบายปอดโดยการเป่าปากไม่ไผล ควรจับผู้ป่วยนอนตะแคงแล้วตบหลังช่วงระหว่างสะบักหรือไหล่ทั้งสองข้าง เพื่อว่ามีอะไรมาอุดทางเดินหายใจจะได้หลุดออก จากนั้นจึง ทำการระบายปอดด้วยวิธีเป่าปากต่อ ก่อนที่จะนำส่งแพทย์

กระดูกหัก

อาการ ผู้ป่วยกระดูกหักจะมีลักษณะอาการแตกต่างกันไปตามตำแหน่งของกระดูกที่หัก แต่ลักษณะอาการโดยทั่ว ๆ ไป ที่สามารถสังเกตได้ มีดังนี้

1. อาการทั่ว ๆ ไป อาจจะช็อกหรือมีอาการตกเลือดและมีไข้
2. อาการเฉพาะตำแหน่งที่กระดูกหัก จะเจ็บปวด และบริเวณดังกล่าวจะมีอาการบวม และรอน

การปฐมพยาบาล

1. หากผู้ป่วยเป็นลม ควรรักษาชีพน
2. การจับต้องบริเวณที่หักต้องทำอย่างระมัดระวัง
3. หากจำเป็นต้องถอดเสื้อผ้า ควรใช้วิธีตัดให้ขาด
4. หากจำเป็นต้องทำ ควรทำอย่างรวดเร็ว แล้วรีบนำส่งแพทย์ โดยการเคลื่อนย้าย ที่ระมัดระวัง

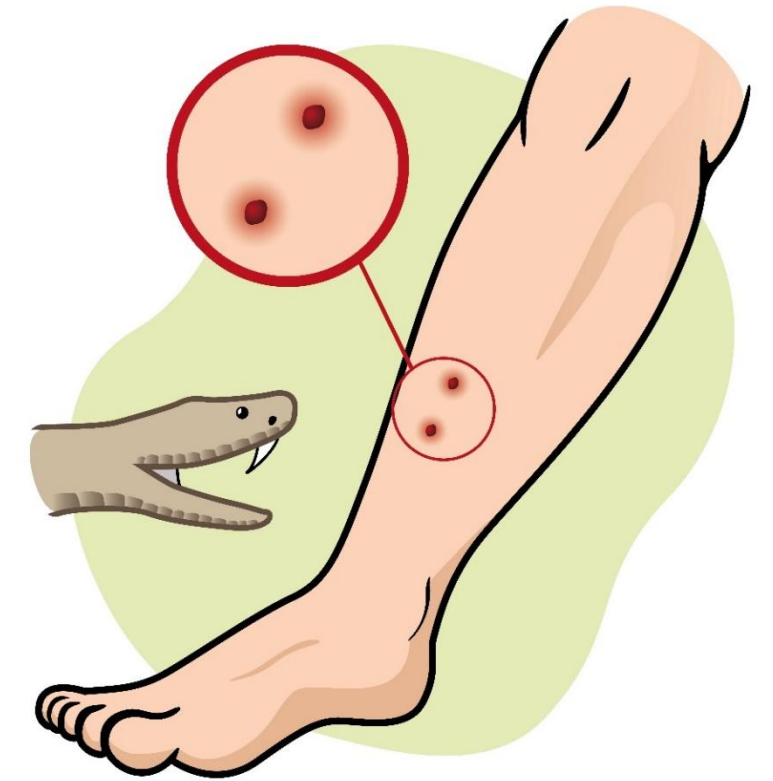
อันตรายจากสัตว์มีพิษ

งูกัด

1. พิษที่มีอันตรายต่อระบบประสาท
2. พิษที่มีอันตรายต่อโลหิต
3. พิษที่มีอันตรายต่อกล้ามเนื้อ

การปฐมพยาบาล

1. ใช้ผ้าหรือสายยาง จะคล้ายสายรัดตอเมื่อ ผูกวดยัดน้ำเกลือและฉีดเซรุ่มแล้ว
2. ใช้วิธีล้างแผลให้สะอาด และใช้ใบมีดที่สะอาดกรีดแผลโยงระหว่างเขี้ยวงู และใช้เครื่องดูด ซึ่งต้องทำภายในครึ่งชั่วโมงหลังจาก ถูกงูกัด
3. ไม่เคลื่อนไหวนบริเวณที่ถูกงูกัด เพื่อไม่ให้พิษงูซึมเข้าสู่ร่างกายได้เร็วขึ้น
4. ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ เพราะจะทำให้พิษงูกระจายเร็วขึ้น
5. พบแพทย์

แมงกะพรุนไฟ

แมงกะพรุนไฟเป็นสัตว์มีพิษที่มีเหล็กในอยู่ตามหนวดเส้นเล็ก ๆ ซึ่งจะปล่อยออกมาแทงผิวหนังของคน ทำให้ปวดแสบปวดร้อน ผิวหนังจะบวม เป็นผื่นแดง

การปฐมพยาบาล

1. เมื่อถูกพิษแมงกะพรุนไฟ ให้ใช้ทรายแห้งหรือผ้าเช็ดตัวถูผิวหนังบริเวณนั้น แล้วทาแอมโมเนีย หรือแอลกอฮอล์ติดต่อกันเป็นเวลาหลาย ๆ ชั่วโมง
2. หากเป็นมากให้รีบนำส่งแพทย์

ผึ้งและต่อต่อย

ผึ้งและต่อเป็นแมลงที่มีเหล็กใน เมื่อตอยแล้วเหล็กในจะติดอยู่ หากถูกเหล็กในหลายแห่งจะทำให้ช็อกและหมดสติได้

การปฐมพยาบาล

1. พยายามเอาเหล็กในออก และทาแผลด้วยแอมโมเนียหรือน้ำโซดา
2. รักษาตามอาการ เช่น ถาปวดให้ไชยาแก้ปวด หรือใช้น้ำแข็งวางบริเวณที่ปวด
3. หากมีอาการช็อกให้นำส่งแพทย์

แมงป่องและตะขาบกัด

ผิวหนังบริเวณที่แมงป่องและตะขาบกัดจะบวมแดง อักเสบและปวดมาก
ถ้าหากมีอาการมากกล้ามเนื้อจะเกร็ง จนถึงกับชักได้

การปฐมพยาบาล

1. ใช้สำลีชุบแอมโมเนียหอมทาที่แผล
2. ถ้าปวดมาก ให้ใช้ผ้าเย็นจัดหรือน้ำแข็งวางที่แผล เพื่อลดอาการปวด และการดูดซึมของพิษ
เป็นไปอย่างช้า ๆ พร้อมกับให้ยาแก้ปวด
3. ถ้ามีอาการมากให้รีบนำส่งแพทย์

รดก้ำมะถัน กรดน้ำส้ม กรดคาร์บอริก

กรด เป็นสารเคมีที่มีรสเปรี้ยว ละลายน้ำได้ เช่น กรดเกลือ กรดกำมะถัน กรดน้ำส้ม กรดคาร์บอนิก

การปฐมพยาบาล

วิธีที่ดีที่สุด คือ การทำให้กรดนั้นเจือจาง โดยการให้ดื่มน้ำมาก ๆ หรือดื่มโซดา หรือโซเดียมไบคาร์บอเนตที่ใช้ผสมเพื่อทำให้ขนมปังฟูก็ได้ นอกจากนี้ยังต้องให้ดื่มโซ่ที่ดีให้เข้ากันกับน้ำมันพืชเพื่อไม่ให้กระเพาะถูกกัดมาก ซึ่งการปฐมพยาบาลดังกล่าวต้องกระทำทันทีเมื่อได้รับสารพิษแล้วรีบนำส่งแพทย์

ดาว เป็นสารเคมีที่ละลายน้ำได้ดี จึงมีลักษณะสิ้นคล้ายสบู่ คนที่กินเข้าไปก็จะเจ็บปวด แสบตั้งแต่ปาก
 คอ ไปจนถึงกระเพาะ ลำไส้ และจะอาเจียน

การปฐมพยาบาล

วิธีที่ง่ายที่สุด คือ การทำให้ต่างเจือจาง โดยการดื่มน้ำ นม เข้าไปมาก ๆ และที่ดีที่สุด คือ การให้ดื่มน้ำส้มสายชูจาง ๆ หรือน้ำมะนาว ตามด้วยนม ซึ่งจะช่วยให้เคลื่อนผิวกระเพาะอาหาร การรับประทานน้ำมันพืช หรือไข่ขาวก็ช่วยเคลือบกระเพาะเช่นกัน จากนั้นจึงนำคนป่วยส่งโรงพยาบาล

2. สารพิษที่ไม่ใช่ชนิดกัดทำลาย

ยาเสพติด มีหลายชนิด แต่จะออกฤทธิ์เหมือนกัน คือ กดประสาทส่วนกลาง ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน

การปฐมพยาบาล

ถ้าพบในระยะเริ่มแรกทำได้วิธีเดียว คือ ให้ผู้ป่วยอาเจียนออกมา โดยการให้ดื่มชา กาแฟที่ขิงแก่ ๆ หากมีปัญหาเกี่ยวกับการหายใจ เช่น หายใจช้า ไม่ค่อยหายใจ อาจจะต้องทำการผายปอด

ยาฆ่าแมลง เป็นยาพิษที่โดยมากเกิดจากการจ้องใจดื่มเพื่อฆ่าตัวตาย โดยมากเป็นส่วนประกอบของออร์แกนิกฟอสฟอรัส ซึ่งเป็นพวกที่ดูดซึมเข้าไปได้ทั้งทางผิวหนัง ทางลมหายใจ และทางปาก อาการที่จะเกิดแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก เมื่อได้รับยาแล้วประมาณ 1/2-2 ชั่วโมง จะคลื่นไส้อาเจียน มึนงง อ่อนเพลีย

ระยะที่สอง หากได้รับยามากพอสมควร จะเกิดอาการกระสับกระส่าย น้ำลายไหล เหงื่อออก กล้ามเนื้อกระตุก พบบริเวณหนังตาและหนวอก ลั่น พูดไม่ชัด หายใจลำบาก

ระยะที่สาม เป็นระยะสุดท้าย หมดสติ ชักกระตุก หายใจลำบากมากขึ้นและ อาจทำให้เสียชีวิต

การปฐมพยาบาล

ถ้ากินยาเข้าไปมาก จะต้องทำให้อาเจียน โดยวิธีเดียวกับที่กล่าวมา หากระบบการหายใจขัดข้องก็ต้องผายปอด และรีบนำส่งโรงพยาบาล